

الزامات و رویکردهای پیش روی دولت سیزدهم در حوزه

انرژی و محیط زیست



کمیسیون انرژی و محیط زیست اتاق بازرگانی تهران

انجمن شرکت های مهندسی و پیمانکاری نفت، گاز و پتروشیمی (اپک)



تهیه و ارائه کننده : فرزاد کرمانی

آبان ماه ۱۴۰۰

هدف از ارائه گزارش:

با گذشت هفت جلسه از دور دوم دوره نهم کمیسیون انرژی و محیط زیست و انطباق زمانی این دوره با شروع بکار دولت سیزدهم، موضوعات و چالش های پیشرو دولت در حوزه انرژی و محیط زیست، در جلسات مختلف مورد بحث و بررسی کارشناسی قرار گرفت که این موضوع همچنان جاری و ساری است. هیئت رئیسه کمیسیون انرژی در راستای مطالبه گری بخش خصوصی و حسب شرح وظائف محول شده به این کمیسیون، تصمیم گرفت که در مقاطعی از جلسات، با جمع بندی گزارش ها و به چالش کشیدن محور بحث ها، موضوعات مطروحه را از طریق اتاق تهران به مسئولین امر منعکس و تا حد امکان پیگیری نماید.

بخش اول

• نگاه گذرا به سرفصل موضوعات اصلی
مطروحه در جلسات پیشین

بخش دوم

• محور و رؤوس الزامات در حوزه «انرژی» و
«محیط زیست»

بخش اول، نگاه گذرا به سرفصل موضوعات اصلی مطروحه در جلسات پیشین

1. مروری اجمالی برنامه وزرای پیشنهادی نفت و نیرو در دولت سیزدهم و انتظارات فعالین بخش خصوصی (دکتر پدیدار)
 2. روندهای عرضه و تقاضا و الزامات ایجاد بازار گاز در کشور (کثیری - اندیشکده شریف)
 3. بررسی و نقد برنامه های وزرای نفت و ارائه پیشنهادات و خواسته های بخش خصوصی (رضا طبیب زاده - انجمن اپک)
 4. بررسی مقدماتی طرح تشکیل وزارت انرژی و راهکارهای حضور بخش خصوصی در نقشه راه مربوطه (رضا طبیب زاده - انجمن اپک)
 5. بحث و بررسی پیرامون یارانه انرژی در ایران و جهان (رفیعی فر - اتحادیه صادرکنندگان فرآورده های نفت، گاز و پتروشیمی)
 6. بررسی استفاده از روش **SYNTHETIC NATURAL GAS) SNG** به عنوان راهکاری برای جبران کمبود گاز طبیعی در بخش صنایع (دادرس - انجمن CNG)
- گفتگوها: تصدی گری دولت، صدور خدمات فنی، مهندسی و کالا، طرح موضوعات مختلف حوزه محیط زیست، ناترازی انرژی (برق و گاز)،

بخش دوم، محور و رؤوس الزامات در حوزه «انرژی» و «محیط زیست»

۱- لگولاتوری و واگذاری تصدی گری به بخش خصوصی واقعی و ایجاد و احیای ساز و کار حکمرانی صحیح توسط دولت

هرچند معنای «بخش خصوصی» بنظر خیلی واضح می رسد اما در عمل قصد داریم کمی از وضعیت و تعریف آن در کشور حرف بزنیم. این واژه از اواخر دهه ۱۹۷۰ و اوایل دهه ۱۹۸۰ با روی کار آمدن دولت های محافظه کار در انگلیس، آمریکا و فرانسه بصورت گسترده در عرصه سیاسی رواج پیدا کرد بطوری که در کشور ما نیز موضوع خصوصی سازی از جمله مباحث اصلی و عمده سیاست تلقی میشود.

اجرای کامل اصل ۴۴ قانون اساسی و مشارکت هرچه بیشتر بخش خصوصی در اقتصاد کشور، یکی از برنامه های اصلی برنامه چهارم توسعه بود که در برنامه ششم هم به طور ویژه بر آن تاکید شده است. اما ما میدانیم که بسیاری از فعالیت های که بخش خصوصی از پتانسیل و ظرفیت بالایی برای حضور در آن برخوردار است همچنان در تصدی بخش دولتی باقی مانده است.

شکی نیست که ایجاد یک بخش خصوصی قوی میتواند به بهبود وضعیت رقابت در بازار کمک کند بعلاوه آنکه ورود سرمایه های بخش خصوصی هم در صورتی که بستر آن فراهم باشد اثر بسیار مهمی بر شکوفایی اقتصاد دارد.

دوم معنای «محدود» و «گسترده» برای واژه «خصوصی سازی» وجود دارد. خصوصی سازی در معنای «محدود» خود عبارت است از «واگذاری دارایی ها و شرکت های دولتی و عمومی به بخش خصوصی و یا شریک کردن آنها»، لیکن در مفهوم «گسترده» آن بغیر از واگذاری فیزیکی بر «انتقال فعالیت ها و تصدی گریهای دولت و بخش عمومی» دلالت می کند.

«از این منظر و به باور بخش خصوصی، اشکال اصلی و خاستگاه عدم رهایی بخش دولت از تصدی گری، نقص، تناقض و فقدان قوانین نیست، بلکه

۱. «بی توجهی، بی انگیزگی و عدم باورپذیری مدیران ارشد بخش دولتی»،

۲. «فقدان تضامین اجرایی و عمل نکردن به قوانین و آئین نامه ها»،

۳. «عدم شجاعت در تصمیم گیری ها و ورود نابجای نهادهای نظارتی و بازرسی»

۴. «بالاخره «فربهی بخش دولتی، بازماندن از اتفاقات جاری و به تبع آن صدور قوانین دستوری بدون مطالعه و خلق الساعه» است.

۲- تدوین و به روزرسانی سند ملی راهبرد انرژی به عنوان یک سند بالادستی و مادر

«سند ملی راهبرد انرژی کشور»، سندی جامع و همه سویه برای مدیریت بخش انرژی کشور در یک بازه زمانی ۲۵ ساله تا افق سال ۱۴۲۰ است. این سند با بهره گیری از توان کامل کارشناسی همه دستگاه های اجرایی و نهادهای مرتبط با این بخش و در چارچوب سیاست های کلی ارائه شده در اسناد بالادستی و به استناد بند «ب» ماده (۱۲۵) قانون برنامه پنجم توسعه، براساس مدل برنامه ریزی SWOT تهیه و تدوین گردیده است. [مخفف کلمات STRENGTHS, WEAKNESSES, OPPORTUNITIES و THREATS به معنی نقاط قوت، ضعفها، فرصتها و تهدیدات است. تجزیه و تحلیل SWOT چارچوبی است که برای ارزیابی موقعیت رقابتی یک شرکت و توسعه برنامه ریزی استراتژیک مورد استفاده قرار می گیرد. تجزیه و تحلیل SWOT عوامل داخلی و خارجی و همچنین پتانسیل فعلی و آینده را ارزیابی می کند.]

اسناد بالادستی مورد اشاره عبارتند از:

1. سند چشم انداز بیست ساله کشور (۱۴۰۴ - ۱۳۸۴)
2. سیاست های کلی نظام در بخش انرژی، ابلاغی از سوی مقام معظم رهبری
3. قانون برنامه پنجم توسعه و اسناد پشتیبان آن
4. قانون اجرای سیاست های کلی اصل ۴۴ قانون اساسی
5. سیاست های اقتصاد مقاومتی ابلاغی مقام معظم رهبری
6. سیاست های کلی برنامه ششم توسعه ابلاغی مقام معظم رهبری
7. سیاست های کلی محیط زیست ابلاغی مقام معظم رهبری

«سند ملی راهبرد انرژی کشور»، شامل اهداف کلان و راهبردهای اساسی بخش انرژی کشور تا افق سال ۱۴۲۰ بوده و با استفاده از روندهای جهانی تغییرات حامل های انرژی در این بازه زمانی و نگاه به وضعیت فعلی کشور در بخش انرژی، تدوین و ارائه گردیده است.

سوال: « روند جهانی تغییرات حامل های انرژی و وضعیت فعلی کشور در بخش انرژی»، امروز مشابه

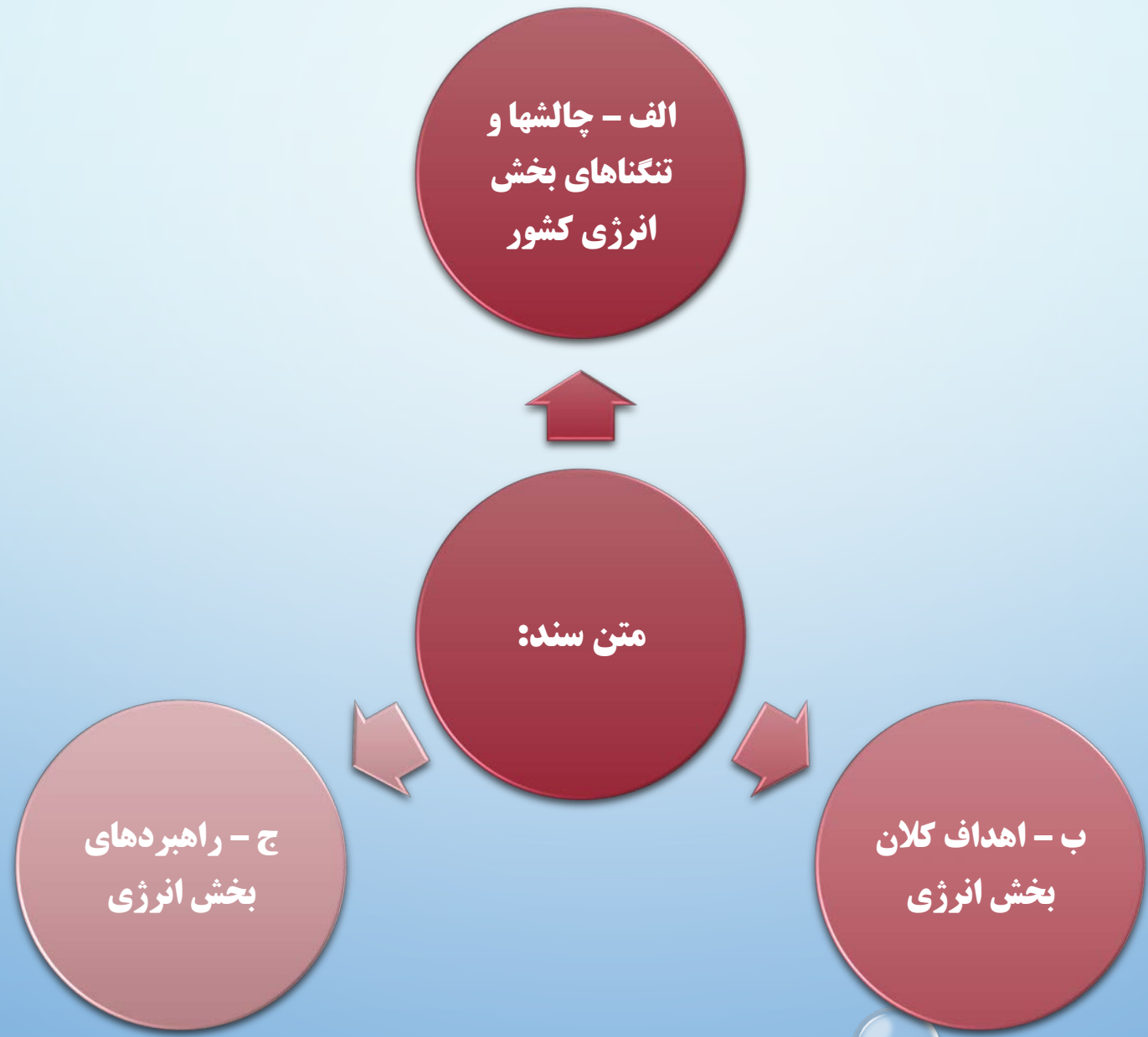
تاریخ تنظیم آن یعنی سال ۱۳۹۵ است؟

الف - چالشها و
تنگناهای بخش
انرژی کشور

متن سند:

ج - راهبردهای
بخش انرژی

ب - اهداف کلان
بخش انرژی



الف - چالشها و تنگناهای بخش انرژی کشور

- ۱ - بالا بودن شدت انرژی و پایین بودن بهره وری انرژی در ایران در مقایسه با کشورهای هم تراز
- ۲ - پایین بودن ضریب بازیافت مخازن نفتی و عدم اجرای کامل طرحهای ازدیاد برداشت از جمله تحقق نیافتن کامل اهداف برنامه تزریق گاز به مخازن نفتی در سالهای اخیر به دلیل کمبود گاز و افزایش مصرف
- ۳ - بالا بودن عمر مخازن نفت و گاز کشور و افت تولید طبیعی آنها
- ۴ - افزایش سهم تولید نفت سنگین و فوق سنگین در سبد تولید نفت خام
- ۵ - نبود الگوی پالایشی مناسب در پالایشگاههای موجود کشور و تولید فرآورده های با کیفیت پایین
- ۶ - بالا بودن تلفات در بخشهای تولید، تبدیل و عرضه انرژی در کشور
- ۷ - فقدان ساز و کارهای مناسب بازار در عرضه محصولات انرژی
- ۸ - محدودیت در دسترسی به منابع مالی بین المللی
- ۹ - محدودیت دسترسی به تکنولوژی های نوین
- ۱۰ - موانع و مشکلات پیمانکاری و صنایع سازنده تجهیزات شامل کمبود ظرفیت، اندک بودن سرمایه ثبت شده، فقدان قوانین مربوط به سندیکاها و کنسرسیوم ها و ضعف فناوری
- ۱۱ - ناکافی بودن حضور بخش غیر دولتی در سرمایه گذاری های بخش انرژی
- ۱۲ - تبعیت سیاست های صنعت نفت و گاز از میزان نیاز بودجه عمومی کشور به درآمدهای ریالی و ارزی حاصل از مصارف حامل های انرژی و صادرات آن
- ۱۳ - عدم توسعه معادن زغال سنگ حرارتی و نیروگاه های زغال سنگی

- ۱۴ - سهم ناچیز انرژیهای تجدید پذیر و پاک در سبد انرژی کشور
- ۱۵ - طولانی بودن فرآیند اخذ تسهیلات بانکی و اخذ مجوزهای لازم قانونی
- ۱۶ - کمبود شدید منابع مالی برای توسعه طرح های بخش انرژی
- ۱۷ - ورود و تولید محصولات کم بازده و پرمصرف انرژی
- ۱۸ - نادیده گرفتن ملاحظات اقتصادی در استقرار مراکز مصرف کننده انرژی
- ۱۹ - فقدان نهاد مستقل تنظیم مقررات (رگولاتوری) در بخش انرژی
- ۲۰ - بالا بودن نرخ انتشار گازهای آلاینده هوا (شامل آلایندهای گازی و ذره ای) ناشی از رشد بی رویه مصرف انرژی و به کارگیری تکنولوژی های قدیمی و انرژی بر در بخش های صنعتی، تجاری و خانگی
- ۲۱ - افزایش میزان انتشار گازهای گلخانه ای ناشی از مصرف بیش از حد انرژی و بالا بودن شدت انرژی، در نتیجه افزایش نامطلوب رتبه ایران در تقسیم بندی جهانی به عنوان یکی از کشورهای تولید کننده گازهای گلخانه ای و لزوم کاهش آنها بر اساس تعهدات از ۴ تا ۸ درصد
- ۲۲ - قیمت گذاری غیر واقعی حامل های انرژی بویژه برای واحدهای تبدیل کننده انرژی
- ۲۳ - فقدان امنیت عرضه در صادرات نفت خام و میعانات گازی و بازارهای بلند مدت و نبود مشتریان راهبردی
- ۲۴ - فقدان مطالعه یکپارچه و جامع انرژی کشور
- ۲۵ - بدهی های کلان انباشته شرکت های بخش انرژی
- ۲۶ - نبود معامله گران نفت و فرآورده های نفتی خصوصی در کشور

ب - اهداف کلان بخش انرژی

در راستای توسعه همه جانبه بخش انرژی کشور با رویکرد سیاست های اقتصاد مقاومتی، اهداف کلان بخش انرژی کشور به شرح زیر تعیین می گردد:

- ۱ - افزایش بهره وری و کاهش شدت انرژی در کشور به نصف تا پایان افق چشم انداز سند
- ۲ - افزایش بازیافت مخازن نفت و گاز کشور
- ۳ - حداکثر کردن تولید و بهره برداری از میدان های مشترک نفتی و گازی
- ۴ - افزایش ظرفیتهای جدید و استفاده بهینه از منابع و ظرفیت های بخش انرژی برای حداکثر سازی ارزش افزوده در زنجیره تولید کشور
- ۵ - استفاده حداکثری از ظرفیت ژئوپلیتیک و ارتقاء جایگاه بین المللی کشور در بازارهای جهانی انرژی
- ۶ - تمرکز سیاستگذاری، تدوین راهبردها و اتخاذ تصمیمات در بخش انرژی کشور شامل نفت، گاز، برق، انرژیهای تجدید پذیر، هسته ای و زغال سنگ حرارتی
- ۷ - افزایش خود اتکایی در توسعه و کاربرد فناوری های پیشرفته با دانش بنیان نمودن حوزه انرژی
- ۸ - ارتقاء امنیت عرضه انرژی مطمئن، پایدار و با کیفیت مناسب
- ۹ - تنوع بخشی اقتصادی سبد انرژی کشور
- ۱۰ - افزایش بازیافت و کاهش هدر روی در تولید و مصرف انرژی با رعایت ملاحظات و استانداردهای زیست محیطی
- ۱۱ - کارآمدتر ساختن ساختار سازمانی تولید کنندگان و عرضه کنندگان انرژی کشور متناسب با ساختار شرکتهای پیشرو در این عرضه
- ۱۲ - تغییر نگاه به نفت و گاز و درآمدهای حاصل از آن، از منبع تامین بودجه عمومی به منابع و سرمایه های زاینده اقتصادی با تاکید بر اقتصاد منابع تجدید پذیر
- ۱۳ - واقعی کردن قیمت حامل های انرژی برای تولید کنندگان انرژی
- ۱۴ - حصول اطمینان از ایمنی تاسیسات هسته ای و فعالیت های پرتوی در کشور

ج - راهبردهای بخش انرژی:

ج - ۱ - راهبردهای کلی بخش انرژی:

- ۱ - واقعی کردن قیمت نسبی حامل های انرژی در بخش های مختلف مصرف کننده حداکثر تا پایان ۵ سال اول اجرای این سند و تداوم آن
- ۲ - تفکیک کامل وظایف حاکمیتی از تصدی گری و ایجاد ساختارهای مناسب برای ایفای وظایف حاکمیتی در بخش انرژی کشور به ویژه صنعت نفت با تاکید بر اعمال حق حاکمیت و مالکیت ملی بر منابع و ذخایر و صیانت از آن
- ۳ - ایجاد حداکثر ارزش افزوده از منابع انرژی اولیه کشور از طریق تعریف و استقرار زنجیره ارزش بر مبنای نتایج امکان سنجی فنی و اقتصادی و ملاحظات زیست محیطی
- ۴ - گسترش فعالیت های اقتصادی در مناطق و سواحل و جزایر جنوبی با استفاده از ظرفیت های صنعت نفت و گاز و همچنین مدیریت مصرف آب در صنایع انرژی بر
- ۵ - ایجاد بازارهای رقابتی در زمینه تولید و عرضه حاملهای انرژی
- ۶ - کاهش ضایعات و تلفات در بخش تولید، انتقال، توزیع و مصرف انرژی تا سطح استانداردهای ملی
- ۷ - ارتقای فناوری در تجهیزات و فرآیندهای زنجیره انرژی
- ۸ - بهره گیری موثر از موقعیت منطقه ای و جغرافیایی کشور برای خرید، فروش، معاوضه، انتقال، فرآوری و ذخیره سازی نفت و گاز و برق در بازارهای داخلی و منطقه ای با رویکرد حداکثر سود آوری در تجارت حامل های انرژی با تاکید بر ارتقاء دیپلماسی انرژی
- ۹ - ترویج و گسترش فرهنگ صرفه جویی و بهینه سازی مصرف انرژی و حمایت از توسعه شرکتهای خدمات انرژی (ESCO)

۱۰ - توسعه مشارکت آحاد مردم در سرمایه گذاری بخش انرژی در راستای سیاست های کلی اصل ۴۴ قانون اساسی و با هدف ارزش افزوده بخش انرژی

۱۱ - بهبود کیفیت محصولات و خدمات بخش انرژی متناسب با استانداردهای ملی در راستای صیانت از حقوق متقابل مشتریان و عرضه کنندگان با ایجاد نهادهای تنظیم مقررات بخش انرژی (رگولاتوری انرژی)

۱۲ - اصلاح ساختار سازمانی و همچنین قوانین و مقررات جاری بخش انرژی متناسب با استانداردها و شرایط روز با تاکید بر حداکثر سازی مبادلات تجاری، عملکردهای بهینه اجرایی و توسعه ای در سطح بین الملل و افزایش جذابیت سرمایه گذاری

۱۳ - تبدیل و تولید حامل های انرژی با ارزش افزوده بالا تر

۱۴ - حمایت از گسترش پژوهشهای کاربردی، تولید دانش فنی و تجاری سازی فناوریهای نوین

۱۵ - اجرای طرح مطالعات جامع انرژی کشور با راهبری سازمان مدیریت و برنامه ریزی کشور

۱۶ - تجاری سازی فناوریهای انرژی های تجدید پذیر و دوستدار محیط زیست

۱۷ - توانمند سازی سرمایه انسانی از طریق ارتقاء آموزش های حرفه ای و مهارتهای کاری و آموزش مستمر

۱۸ - توسعه صادرات کالا و تجهیزات دانش بنیان و خدمات فنی مهندسی بخش انرژی

۱۹ - کاهش میزان انتشار گازهای گلخانه ای و آلاینده های ناشی از تولید، انتقال و مصرف انواع حامل های انرژی

ج - ۲ - راهبردهای نفت و گاز:

- ۱ - افزایش حداقل ۵ واحد درصد به ضریب بازیافت میادین نفتی کشور تا پایان افق زمانی این سند از طریق به کارگیری روشهای ازدیاد برداشت و تولید صیانتی
- ۲ - توسعه و بهره برداری حداکثر از کلیه میادین مشترک نفتی و گازی در راستای حفظ منافع ملی کشور
- ۳ - گسترش اکتشاف نفت و گاز به عنوان پشتوانه تولید نفت و گاز کشور در پهنه سرزمین
- ۴ - افزایش ظرفیت و حفظ سهم تولید نفت در اوپک و بازار جهانی با لحاظ تولید صیانتی از مخازن هیدروکربوری مایع کشور
- ۵ - ارتقاء کمی و کیفی محصولات زنجیره نفت خام و گاز (پالایشی و پتروشیمیایی) با رویکرد ایجاد حداکثر ارزش افزوده از طریق ارتقاء فناوری و تولید محصولات، متناسب با استانداردهای روزآمد
- ۶ - استفاده از روشهای مختلف تامین مالی داخلی و خارجی برای اجرای طرحهای صنعت نفت و گاز و افزایش سهم مشارکت بخش غیر دولتی
- ۷ - نگاه راهبردی به نفت و گاز به عنوان موتور محرکه توسعه اقتصادی کشور
- ۸ - تخصیص بهینه گاز طبیعی تولیدی کشور بر اساس جامع نگری در منافع ملی
- ۹ - افزایش بهره وری در زنجیره صنعت نفت و گاز کشور، از طریق توسعه و توانمند سازی سرمایه انسانی، فناوری، نظام های مدیریتی و کاربری تجهیزات روزآمد جهانی
- ۱۰ - جمع آوری، فرآورش و یا تبدیل حداکثری گازهای همراه و در حال سوختن، با رعایت ملاحظات اقتصادی و زیست محیطی
- ۱۱ - ایجاد اطمینان در تقاضای فروش نفت خام با خرید یا مشارکت در پالایشگاه های خارج از کشور
- ۱۲ - اتخاذ تدابیر کارآمد در حوزه دیپلماسی انرژی برای افزایش سهم ایران از تجارت جهانی گاز طبیعی و فرآورده های نفتی
- ۱۳ - گسترش بازارهای صدور خدمات فنی مهندسی و فناوری انرژی

ج - ۳ - راهبردهای بخش برق

- ۱ - بهبود و ارتقای بازار برق و عملکرد آن در تامین مطمئن برق برای تضمین روند توسعه پایدار کشور
- ۲ - ارتقای سطح امنیت و پایایی در شبکه سراسری برق
- ۳ - حداکثر بهره گیری از منابع انرژی اولیه و تامین و صادرات برق به کشورهای منطقه، با رعایت ملاحظات اقتصاد انرژی و دیپلماسی انرژی
- ۴ - کاهش تلفات توزیع برق تا سطح متوسط کشورهای توسعه یافته
- ۵ - افزایش سهم انرژیهای تجدید پذیر و پاک در ظرفیت تولید برق کشور
- ۶ - ارتقاء راندمان نیروگاههای حرارتی کشور در سطح متوسط کشورهای توسعه یافته
- ۷ - افزایش بهره وری در زنجیره صنعت برق کشور، از طریق توسعه و توانمند سازی سرمایه انسانی، توسعه فناوری، توسعه نظام های مدیریتی و کاربری تجهیزات روزآمد جهانی

ج - ۴ - راهبردهای بخش انرژی اتمی

- ۱ - استقرار استاندارد های ملی و بین المللی ایمنی هسته ای و پرتویی و انجام نظارت و ارزیابی های لازم
- ۲ - تهیه و تامین اقتصادی مواد اولیه و سوخت مورد نیاز راکتورهای هسته ای
- ۳ - گسترش و تعمیق پژوهش های بنیادی و کاربردی به منظور دستیابی به فناوری های نوین نیروگاه های هسته ای از طریق تعاملات لازم بین المللی
- ۴ - ارتقای سطح بومی سازی دانش فنی و بهبود فناوری های موجود و دستیابی به فناوری های نوین هسته ای و توسعه کاربرد آن در بخش های مختلف
- ۵ - تعامل سازنده و موثر با آژانس بین المللی انرژی اتمی، سازمان ها و نهادهای منطقه ای و بین المللی و به منظور تبادل اطلاعات و استفاده از فرصت های علمی، فنی و مالی در صنعت هسته ای

ج - ۵ - راهبردهای بخش زغال سنگ

- ۱ - شناسایی و اکتشاف جامع زغال سنگ حرارتی کشور
- ۲ - استفاده بهینه همراه با فناوری جدید و سازگار با محیط زیست از زغال سنگ حرارتی در عرضه انرژی و تولید برق

✓ تغییر رویکردها در شرکت بهینه‌سازی مصرف سوخت و تبدیل آن به یک سازمان فرانهادی و تصمیم‌گیر با هدف کاهش شدت مصرف انرژی و بهینه‌سازی مصرف آن

✓ افزایش تبادل انرژی از طریق ایجاد ساختار هاب انرژی منطقه با مرکزیت ایران و فعالسازی دیپلماسی انرژی

به غیر از درآمد های ارزی، نفوذ سیاسی و ساختن پل ارتباطی مستحکم، یکی از راه های مهم و راهگشای رفع مشکل « ناترازی انرژی » تبدیل کشورمان به «هاب انرژی منطقه» است که ظرفیت، استعداد و موقعیت ژئوپولتیک آن را بیش از کشورهای همسایه داریم.

ترکیه، عراق، ارمنستان و نخجوان تنها دریافت کنندگان گاز ایران به شمار می‌آیند که آن هم اگر و اماهای زیادی در ادامه راه دارند. پروژه صادرات گاز به پاکستان، هند، عمان و امارات (شارجه) نیز همانند پروژه انتقال گاز به اروپا همچنان روی کاغذ باقی مانده است. در حال حاضر هم صحبت از واردات مجدد گاز از ترکمنستان هست که تجربه خوبی از آن نداریم.

در بحث تبادل برق هم وضعیت بهتر نیست.

✓ توسعه ظرفیت های تولیدی همراه با وارد کردن تکنولوژی‌های مورد استفاده در صنایع پایین دستی و بالادستی

✓ صدور خدمات فنی و مهندسی، اجرایی و کالا

با تشکر از توجه مدیران و کارشناسان محترم حاضر در جلسه

و با آرزوی موفقیت



تهیه و ارائه کننده :

فرزاد کرمانی